

Гбур З.В.,
доктор наук з державного управління,
професор, професор кафедри права та публічного управління
Університету Григорія Сковороди в Переяславі

СТРАТЕГІЧНІ ПІДХОДИ ДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ В УМОВАХ ПІСЛЯВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ

Доцільно зауважити, що післявоєнне відновлення економіки України вимагає спеціальної уваги до стратегії підвищення конкурентоспроможності підприємств, оскільки цей процес передбачає значні економічні та соціальні зміни. Зокрема, українські підприємства повинні переглянути свої бізнес-стратегії з урахуванням змін, що стали результатом воєнного стану, а також адаптуватися до нових умов ринку, які характеризуються високою нестабільністю і непередбачуваністю. У цьому контексті, важливою складовою є відновлення і модернізація інфраструктури, що є основою для функціонування будь-якого економічного механізму. Враховуючи пошкодження, понесені внаслідок війни, підприємства мають потребу в інвестуванні в технології, а також оновлення інфраструктурних потужностей. Тому розвиток технологій, зокрема цифрових і автоматизованих систем, дозволяє підвищити ефективність виробничих процесів та зменшити виробничі витрати. Проте важливим аспектом відновлення є підвищення якості продукції, яка повинна відповідати новим вимогам ринку, що є важливим етапом у забезпеченні конкурентоспроможності на міжнародному рівні.

Крім того, в умовах повоєнного відновлення Україна зіштовхується з необхідністю адаптації до нових економічних реалій. Враховуючи швидко змінювані умови глобального ринку, українським підприємствам необхідно впроваджувати інноваційні технології, модернізувати виробничі процеси, а також активно взаємодіяти з міжнародними партнерами. Цей процес передбачає інтеграцію новітніх технологій, що дозволяє скорочувати витрати та значно покращувати якість продукції й розширювати її асортимент, тим самим підвищуючи конкурентоспроможність підприємств на світових ринках [1, с. 57].

Особливо важливим є і використання національних та міжнародних ресурсів, що дозволяє підприємствам швидко реагувати на зміни, що виникають внаслідок

економічних та політичних трансформацій. Адаптація до таких умов передбачає використання сучасних інструментів фінансування та залучення прямих іноземних інвестицій, що сприяє покращенню фінансового становища підприємств і дає змогу спрямовувати кошти на реалізацію проєктів, пов'язаних з інноваціями та модернізацією виробничих потужностей. Зважаючи на важливість використання національних та міжнародних ресурсів для забезпечення ефективного функціонування підприємств, одним із важливих інструментів є залучення прямих іноземних інвестицій. Це дозволяє підприємствам покращити своє фінансове становище та інвестувати в інновації й модернізацію виробничих потужностей. Так, в таблиці 1 представлені дані про прямі інвестиції за принципом спрямованості, які демонструють, як іноземні інвестиції впливають на важливі сектори економіки та сприяють їх відновленню і розвитку.

Таблиця 1

Прямі інвестиції за принципом спрямованості, млн дол. США

ПРЯМІ ІНВЕСТИЦІЇ (А - L)/РОКИ	на 31.12.2022	на 31.12.2023	на 31.12.2024
	-51854	-55836	-56778
А Прямі інвестиції за кордон (A1 + A2)	-867	-885	-1216
<i>A1 Інструменти участі в капіталі</i>	1680	1688	1533
<i>A2 Боргові інструменти (A2.1 - A2.2 - A2.3) (2)</i>	-2547	-2573	-2749
A2.1 Вимоги прямих інвесторів - резидентів до підприємств прямого інвестування – нерезидентів	146	146	146
A2.2 Зобов'язання прямих інвесторів-резидентів перед підприємствами прямого інвестування – нерезидентами	18	192	247
A2.3 Зобов'язання перед сестринськими підприємствами	2508	2527	2648
<i>кінцева контролююча материнська компанія-резидент</i>	2508	2527	2648
L Прямі інвестиції в Україну (L1 + L2)	50987	54951	55562
<i>L1 Інструменти участі в капіталі (3)</i>	34112	37815	38838
<i>L2 Боргові інструменти (L2.2 - L2.1 + L2.3) (2)</i>	16875	17136	16724
L2.1 Вимоги до прямих іноземних інвесторів	1011	1317	1496
<i>Кредити</i>	14	14	14
<i>торгові кредити (дебіторська заборгованість)</i>	997	1303	1482
L2.2 Зобов'язання перед прямими іноземними інвесторами	14160	14901	14627
<i>Кредити</i>	12098	12809	12462
<i>торгові кредити (кредиторська заборгованість)</i>	2062	2092	2165

L2.3 Зобов'язання перед сестринськими підприємствами (2)	3726	3552	3593
<i>кінцева контролююча материнська компанія-нерезидент</i>	3500	3263	3331
<i>кінцева контролююча материнська компанія невідома</i>	226	289	262

Джерело: складено на основі [2].

Згідно з даними, відзначається негативне значення прямих інвестицій за кордон (A), що відображає відтік капіталу з країни протягом 2022-2024 років. Це явище є наслідком нестабільної політичної ситуації та економічної невизначеності, що характеризує сучасний період. Однак, варто зазначити, що певне зростання інвестицій в інструменти участі в капіталі (A1) свідчить про прагнення підприємств диверсифікувати свої інвестиційні стратегії навіть в умовах таких труднощів. Продовжуючи аналіз, варто звернути увагу на позитивну динаміку прямих інвестицій в Україну (L). Це зростання пов'язане з відновленням економічної активності в умовах післявоєнного періоду, а також із зусиллями держави щодо залучення іноземних інвестицій для підтримки відбудови. Зокрема, інвестиції в інструменти участі в капіталі (L1) демонструють стабільне зростання, що свідчить про потенціал для розвитку стратегічних інвестиційних проєктів, які сприяють модернізації виробничих потужностей і технологій. Крім того, аналіз боргових інструментів (L2) вказує на певні труднощі у фінансуванні через кредити та торгові заборгованості, що негативно впливає на ліквідність підприємств. Водночас зобов'язання перед прямих іноземними інвесторами (L2.1) зростають, що вказує на важливість залучення зовнішніх фінансових ресурсів для покриття поточних зобов'язань і стимулювання економічного зростання.

Аналізуючи зобов'язання перед сестринськими підприємствами (L2.3), можна зазначити зниження обсягів цих зобов'язань, що свідчить про скорочення внутрішньо корпоративного фінансування в умовах нестабільності. Це також вказує на необхідність перегляду фінансових стратегій та поліпшення міжкорпоративних відносин для забезпечення сталого розвитку в умовах післявоєнного відновлення. Таким чином, узагальнений аналіз свідчить про

значну роль зовнішніх інвестицій у відбудові національної економіки України. Водночас необхідно враховувати, що ефективність залучення інвестицій залежить від стабільності макроекономічної ситуації, а також від розробки інноваційних стратегій для підтримки інвестиційного клімату, що своєю чергою допоможе забезпечити конкурентоспроможність підприємств в умовах післявоєнного відновлення.

Одним із важливих інструментів для досягнення цієї мети є застосування цифрових технологій, автоматизація та модернізація устаткування, які дозволяють знижувати виробничі витрати, підвищувати якість продукції та адаптувати виробничі процеси до нових вимог ринку. Ці заходи сприяють ефективній адаптації підприємств у контексті післявоєнного відновлення, зокрема, допомагають зменшити вплив економічних і політичних потрясінь на бізнес, що своєю чергою дозволяє зберегти конкурентоспроможність на внутрішньому та міжнародному ринках. Варто зауважити, що підвищення конкурентоспроможності підприємств вимагає впровадження інноваційних технологій і модернізації виробництва. У цьому контексті важливим кроком є інвестування в дослідження та розробки, які сприятимуть створенню нових продуктів та технологій. Це дозволить підприємствам бути гнучкими в умовах швидких змін ринкової ситуації, що характерно для післявоєнного відновлення. При цьому впровадження інноваційних рішень дозволяє знижувати виробничі витрати та підвищувати ефективність, що є важливим для відновлення економіки в умовах післявоєнного періоду [1, с. 57].

Список використаних джерел

1. Наumenko Ю. В. Стратегії підвищення конкурентоспроможності підприємств в контексті відновлення економіки України. *Economic journal Odessa polytechnic university*. 2025. № 1(31). С. 53-61.

2. Прямі інвестиції за інструментами та секторами. Національний банк України, 2025. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/sector-external>